

Coronapandemin och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

En prognos om kort- och långsiktiga effekter

Coronapandemin kan påverka folkhälsan i befolkningen, både på kort och lång sikt. I den här rapporten sammanfattar Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES) pandemins potentiella effekter på den sexuella och reproduktiva hälsan och rättigheter (SRHR) i befolkningen. På kort sikt kan risken för våld i nära relationer och för obehandlade sexuellt överförbara infektioner öka. Preventiva insatser inom SRHR-området minskar, vilket på lång sikt kan få negativa hälsokonsekvenser såsom risk för sen upptäckt av sjukdom. Hbtqi-personer och personer med erfarenhet av sex mot ersättning riskerar en ökad utsatthet och ojämlikheten mellan olika målgrupper inom SRHR kan växa.

Bakgrund

SRHR är ett område som bland annat omfattar människors sexualliv, möjligheten att få barn och rätten att bestämma över sin egen kropp fritt från tvång, våld och diskriminering. SRHR har stor betydelse för människors välbefinnande och relationer.

Kortsiktiga effekter på SRHR

Oro för smitta och isolering kan påverka människors sexliv

Sexuella aktiviteter kan öka risken för smittoöverföring eftersom de ofta innefattar fysisk närhet och kyssar, och covid-19 smittar bland annat genom saliv. Än så länge finns ingen definitiv evidens för att coronavirus är direkt sexuellt överförbara, men det vetenskapliga underlaget är begränsat och under utveckling (1, 2). En studie har påvisat SARS-Cov-2 (dvs. covid-19) i sperma hos vissa patienter som är sjuka i covid-19 eller som nyligen återhämtat sig från infektionen (3). Men studien är liten och fler studier behövs för att undersöka risken för att viruset kan överföras mellan människor via sperma. Det finns också forskning som visar att viruset påvisats i avföring och att det finns risk för att viruset potentiellt kan smitta från tarm till mun, direkt eller indirekt, så kallad tarmsmitta (4–6).

Coronapandemin kan tänkas påverka människors sexliv i flera avseenden. Oro för att bli smittad eller att själv överföra smitta kan få fler att avstå ifrån eller känna stress i samband med sex som innefattar nära fysisk kontakt med andra. Det finns rapporter om att pornografianvändandet, användningen av dejtningappar och försäljning av sexleksaker ökat sedan början på pandemin (7, 8).

Vad gäller försäljningen av sexleksaker har det skett en kraftig uppgång i försäljning av produkter som vanligtvis används för onani (8). En möjlig förklaring till detta kan vara att människor vill fortsätta vara sexuellt aktiva under pandemin, men att de sexuella praktikerna har anpassats utifrån den ökade fysiska distanseringen och att människor spenderar mer tid hemma eller är ensamma. En möjlig förklaring till den ökade användningen av dejtningappar

kan vara att fler vill undvika att träffas för fysiska möten på grund av smittorädsla, och att det finns en begränsad tillgång till offentliga rum där människor kan träffa potentiella partners för dejtning.

Råd kring säkert sex under coronapandemin skulle kunna minska potentiell oro hos befolkningen och hjälpa människor att upprätthålla ett tillfredställande sexliv. Hittills har det ännu inte tagits fram råd som spridits till allmänheten i Sverige.

Ökad oro hos gravida och nyblivna föräldrar

Kunskapen kring gravida och covid-19 är under utveckling. Än så länge finns det inga resultat som visar på att enbart graviditet i sig medför högre risk att drabbas av svår sjukdom i covid-19 (9). Däremot har Folkhälsomyndigheten gått ut med rekommendationer om att gravida bör vara försiktiga, framför allt höggravida eftersom en luftvägsinfektion i slutet av en graviditet kan innebära risker för den gravida. Enligt Folkhälsomyndigheten bör gravida med riskfaktorer som högt blodtryck, diabetes eller fetma vara extra försiktiga och begränsa sina nära kontakter med personer utanför hushållet så mycket som möjligt (9).

Enligt Region Stockholms nuvarande riktlinjer behöver gravida som testat positivt för viruset inte rutinemässigt separeras från det nyfödda barnet vid födseln (10; 11). Med riktlinjerna möjliggörs tidig anknytning, men det är trots det angeläget att belysa att virusutbrottet kan leda till ökad oro och osäkerhet hos gravida och nyblivna föräldrar eftersom det vetenskapliga underlaget är begränsat och informationen uppdateras kontinuerligt.

Barnmorskemottagningarna i Region Stockholm har tagit fram tillfälliga riktlinjer med anledning av coronapandemin. Enligt riktlinjerna bör de fysiska besök som ingår i basprogrammet för graviditet och efter förlossning ersättas med distanskontakt om det är möjligt (12). Fysiska informationsträffar för nyblivna föräldrar är inställda tills vidare och utbildningar erbjuds i stället digitalt (13, 14).

Vad gäller förlossning har Region Stockholm beslutat att den egna verksamheten ska ges möjlighet att fatta beslut om eventuella besöksförbud vid graviditet och födande under vissa på förhand givna omständigheter (15). Förändringar inom mödrahälsovården och förlossningsvården i kombination med den eventuella risken för personalbrist kan sannolikt leda till ökad oro hos gravida och nyblivna föräldrar. Det är därför viktigt att säkerställa att inställda grupputbildningar och andra uteblivna besök så långt som möjligt kompletteras med digitala alternativ, och att tillgång till telefontolk säkerställs. Det är även centralt att information om graviditet och covid-19 finns tillgänglig på de språk som efterfrågas.

Risk för oönskade graviditeter och obehandlade sexuellt överförbara infektioner

Region Stockholm har vidtagit åtgärder för att säkerställa tillgång till abortvård under coronapandemin (16), och det finns inga uppgifter om att tillgången skulle minska. Dessutom har samordnad tidsbokning för aborter införts (17). Eventuella besöksförbud, som förhindrar medföljare, kan dock leda till ökad psykisk påfrestning i samband med aborter. Som med all vård finns även en risk att patienten själv väljer att skjuta upp besök till följd av oro för smitta, vilket kan innebära ökad risk för sena aborter.

Ungdomsmottagningar och andra mottagningar som bedriver förebyggande vård och behandling med koppling till SRHR, såsom Stockholms mansmottagning, barnmorskemottagningar och mottagningar inom vårdval sexuell hälsa i Region Stockholm, har stängt sina drop in-mottagningar på grund av coronapandemin.

Dessa besök har till viss del ersatts av telefon- eller videomöten. En trolig konsekvens av inställda drop in-mottagningar kan vara att färre personer provtas för sexuellt överförbara infektioner, vilket på sikt skulle kunna leda till en ökning av obehandlade infektioner.

Vidare har möjligheten att på ett lättillgängligt sätt hämta ut gratis kondomer och att kunna få tillhörande preventionssamtal försämrats i och med att drop in-tider pausats. På sikt skulle även detta kunna medföra en ökad spridning av sexuellt överförbara infektioner och fler oönskade graviditeter. Samtidigt kan den ökade fysiska distansen mellan människor och isoleringen innebära färre tillfälliga sexuella kontakter för många, vilket potentiellt kan bidra till en minskad smittspridning av sexuellt överförbara infektioner (18).

Ökad risk för våld i nära relationer

Isoleringen som uppstått till följd av pandemin riskerar att öka mäns våld mot kvinnor, våld mot barn, hedersrelaterat våld och andra former av våld i nära relationer (19, 20). Arbetslöshet, minskade inkomster, begränsat socialt stöd och alkoholmissbruk är andra exempel på riskfaktorer för våld i nära relationer (21). Flera av dessa riskfaktorer ökar i coronapandemins och den påföljande ekonomiska krisens spår. Bland annat har arbetslösheten stigit snabbt i Sverige (22).

Enligt Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) har antalet samtal till Kvinnofridslinjen i Sverige inte ökat sedan coronapandemins utbrott (23). Den svenska polisens anmälningssstatistik för mars månad i år visar inte någon tydlig ökning i antalet anmälningar när det gäller brott i parrelationer jämfört med tidigare i år eller sista halvåret år 2019 (24). Enligt NCK är det dock vanligt att personer som blir utsatta för våld i hemmet söker hjälp först när de kan ta sig hemifrån, bort från sin förövare. En möjlig effekt skulle därför kunna bli att fler våldsutsatta kommer att söka hjälp och anmäla först när isoleringen har minskat (23).

Ökad utsatthet för hbtqi-personer

Unga hbtqi-personer känner sig mindre trygga hemma jämfört med andra ungdomar, enligt en rapport från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) från år 2019. De är även mindre benägna att prata med familjemedlemmar vid bekymmer och oro, samtidigt som de i större utsträckning söker stöd hos andra utanför familjen (25). Den ökade sociala isoleringen under coronapandemin kan därmed innebära en ökad psykisk påfrestning och utsatthet för en del hbtqi-personer som bor hemma tillsammans med familjemedlemmar som inte accepterar deras könsidentitet eller sexualitet.

En annan effekt av coronapandemin är pausade behandlingar och längre köer inom den könsbekräftande vården riktad till transpersoner. Bland annat pausas plastikoperationer och tider för hårborttagning. Tidigare studie visar att transpersoner och personer med transerfarenhet är en grupp med förhöjd risk för psykisk ohälsa jämfört med befolkningen i stort (26). Längre köer och pausad behandling inom den könsbekräftande vården riskerar att ytterligare öka den psykiska ohälsan bland transpersoner som är i behov av den behandling som nu är uppskjuten på obestämd tid.

Personer med erfarenhet av sex mot ersättning kan drabbas hårt

Coronapandemin har redan nu medfört negativa ekonomiska konsekvenser och en ökad arbetslöshet (27). Utöver ett direkt inkomstbortfall till följd av eventuell

minskad efterfrågan av sexuella tjänster, kan nedskärningar innebära att personer som har erfarenhet av sex mot ersättning går miste om andra inkomstkällor. Det kan medföra att vissa inom målgruppen kommer få svårare att ta sig ur prostitution.

En tidigare studie visar att försämrad ekonomi också kan innebära andra negativa konsekvenser för målgruppen, bland annat genom minskad selektivitet vid val av kunder. Det kan leda till en ökad otrygghet och en ökad utsatthet för hot och våld (28).

Långsiktiga effekter på SRHR

Barnafödandet kan minska

Tidigare erfarenheter visar att barnafödandet tenderar att gå ner i perioder av kris, och särskilt i perioder av ekonomisk kris (29). Sverige har under coronapandemin en negativ ekonomisk utveckling med en ökad arbetslöshet och fler konkurser (22, 30). Sannolikt leder denna utveckling till en ökad ekonomisk oro som kan medföra att fler avstår från att skaffa barn. Annan oro relaterad till hälsoutvecklingen i samhället, i och med spridningen av covid-19, kan också bidra till en nedgång i barnafödandet.

Hälsorisker när screening för sjukdom uteblir

Screeningprogrammet för gynekologisk cellprovtagning är en viktig del i det förebyggande arbetet, eftersom det bidrar till tidig upptäckt av cellförändringar som på sikt kan utvecklas till livmoderhalscancer om de förblir obehandlade (31). Programmet innebär att alla kvinnor mellan 23 och 64 år regelbundet kallas för provtagning. Med anledning av coronapandemin var screeningverksamheten i Region Stockholm tillfälligt inställd (32). Det innebar att inga nya kallelser för gynekologiska cellprovtagningar skickades från vecka 12 (33). Även barnmorskemottagningarnas drop in-mottagningar för cellprov höll tillfälligt stängt (33).

Enligt regionernas kunskapsorganisation inom cancerområdet, Regionala cancercentrum i samverkan, sänks risken att drabbas av livmoderhalscancer med cirka 90 procent för kvinnor som regelbundet deltar i programmet (34). Utebliven provtagning kan därmed på sikt få konsekvenser för förekomst och behandling av livmoderhalscancer.

Ökat behov av hjälp från kvinnojourer och kriscentrum när isoleringen minskar

När isoleringen minskar förväntas fler som utsätts för våld hemma få ökade möjligheter att söka hjälp (23). En sannolik effekt av detta kan bli att trycket på hjälplinjer, kvinnojourer och kriscentrum som riktar sig till våldsutsatta ökar. Siffror från andra länder visar på ett ökat tryck på hjälplinjer och kvinnojourer samt ett ökat behov av skyddat boende sedan coronapandemins utbrott (35). Under 2020 har den svenska regeringen därför avsatt extra medel till civilsamhällsorganisationer som arbetar med barn och unga i utsatta situationer samt med våldsutsatta personer (36). Därmed ökar möjligheten att tillgodose behov av stöd eller skydd efter krisen.

Färre preventiva insatser inom SRHR

Försämrade möjligheter till preventiva insatser inom SRHR riskerar att på lång sikt leda till försämrad sexuell och reproduktiv hälsa. Preventiva insatser

utgör en central del i arbetet för en god och jämlik sexuell och reproduktiv hälsa i befolkningen. Preventiva insatser inkluderar exempelvis lättåtkomlig och korrekt information, rådgivning till befolkningen inom området, prevention av sexuellt överförbara infektioner och infektioner i de reproduktiva organen samt prevention av könsbaserat våld (37). Flera verksamheter bedriver också utåtriktad verksamhet som exempelvis information till skolklasser, studiebesök, föreläsningar, kampanjer och öppna hus.

Coronapandemin har medfört flera omställningar och omprioriteringar inom vården som påverkar det preventiva och utåtriktade arbetet inom SRHR. Exempelvis har insatser med fysiska träffar som innefattar utbildning, informationsträffar, stödgrupper och gruppbehandlingar ställts in.

Ökad ojämlikhet inom SRHR

Pandemin har inneburit att vården genomgått en digital omställning, där fysiska besök till viss del ersatts av digitala besök i verksamheter inom SRHR-området. Den digitala omställningen kan medföra en försämrad tillgång till vård för vissa målgrupper, som av olika anledningar inte är digitalt inkluderade i samhället. Personer som inte har uppehållstillstånd saknar exempelvis svenskt personnummer vilket försvårar digitala vårdkontakter som i vissa fall kräver legitimering via e-legitimation, till exempel BankID.

Översättning med hjälp av tolk kan dessutom försvåras vid telefon- och videokontakt, vilket kan medföra ökade språkliga barriärer. En försämrad tillgång till vård för vissa målgrupper under coronapandemin riskerar att på sikt leda till en ökad ojämlikhet inom SRHR.

Potentiella positiva effekter av den digitala omställningen

Den digitala omställningen inom vården kan också medföra positiva effekter på jämlikhet i SRHR. Större möjligheter till digitala möten och tillgång till digitala tjänster (t ex chattar) kan medföra att verksamheter i större utsträckning än tidigare når ut till målgrupper som föredrar digitala kontaktvägar. Inom SRHR-området har den digitala omställningen bland annat inneburit att fler ungdomsmottagningar använder sig av digitala tjänster för att hålla kontakt med sin målgrupp. Den ökade digitaliseringen kan också förbättra tillgängligheten för dem som har svårigheter att ta sig till olika mottagningar.

Eftersom digitaliseringen förväntas ha såväl negativa som positiva effekter bör det i framtiden finnas möjligheter att välja mellan fysiska och digitala möten när detta är möjligt. På sikt kan denna valfrihet förväntas ha positiv påverkan på jämlikheten i SRHR.

Rekommendationer till beslutsfattare

Här är några sammanfattande råd som kan vara behjälpliga för beslutsfattare:

- Den sociala distanseringen i kombination med omprioriteringar i offentlig verksamhet och civilsamhället har medfört att preventiva insatser inom SRHR till stor del har pausats eller ersatts av digitala lösningar. Eftersom det är oklart hur länge restriktionerna kommer att gälla är det viktigt att redan nu ta fram strategier för hur preventiva insatser ska kunna upprätthållas under rådande omständigheter. Skolbesök och föreläsningar i preventivt syfte skulle exempelvis kunna ersättas med webbaserade utbildningar.

- Omställningar inom verksamheter inom SRHR medför att en stor del av de fysiska mötena har ersatts med digitala alternativ. Detta är ett bra tillfälle att ta tillvara digitaliseringens möjligheter. Även i fortsättningen bör digitala möten ges som alternativ till fysiska möten och chattfunktioner bör erbjudas i den mån det går.
- Grupper vars utsatthet befaras öka till följd av den ökade isoleringen och den negativa ekonomiska utvecklingen, som hbtqi-personer, våldsutsatta kvinnor och personer med erfarenhet av sex mot ersättning, bör uppmärksammas och erbjudas extra stöd.
- Undersök andra tillvägagångssätt och platser för distribuering av gratis kondomer när möjligheten för uthämtning på ungdomsmottagningar och andra verksamheter inom sexuell hälsa begränsats. Försämrad tillgång till gratis kondomer kan på sikt leda till en ökning i sexuellt överförbara infektioner samt oönskade graviditeter.
- Aktörer kan beställa gratis kondomer från enheten för hälsoutveckling på hälso- och sjukvårdsförvaltningen för att dela ut till ungdomar och unga vuxna i Stockholms län. För att anmäla intresse till att bli kondomutdelare gå till vardgivarguiden.se/kunskapsstod/halsoframjande-arbete/sexuell-halsa/kondomutdelning

Råd till allmänheten

Om sex och fysisk kontakt

All fysisk kontakt med andra, inklusive sex, utgör en smittrisk för covid-19. Om du vill ha sex med någon som inte är en fast partner, tänk på följande:

- Ha sex på distans. Prioritera att ha sex och dejta online, via telefon och sms.
- Ha sex med så få som möjligt.
- Använd kondom – viruset har hittats i både sperma och avföring.
- Begränsa kyssandet. Kyssar överför lätt coronavirus. Undvik att kyssa personer utanför din allra närmsta krets eller personer som har symtom.
- Du är din säkraste sexpartner. Det är säkert att onanera.

Vid våld i nära relationer

Du som utsätts för våld av en person i din närhet kan anonymt vända dig hit:

- Kvinnofridslinjen
En nationell stödtelefon som är tillgänglig dygnet runt för dig som är utsatt för hot eller våld.
Telefon: 020-50 50 50
Läs mer på www.kvinnofridslinjen.se
- GAPF
En stödverksamhet som vänder sig till dig som har utsatts för hedersrelaterat våld eller förtryck.
Telefon: 08-711 60 32 (dagtid) eller 070-000 93 28 (övrig tid)

E-post: stodjour@gapf.se

Chatt: www.gapf.se

- Origo
En stödverksamhet för dig mellan 13 och 26 år som bor i Stockholms län och är utsatt för hedersrelaterat våld eller förtryck.
Telefon dagtid: 020-25 30 00
Onlinestöd: www.etjanster.stockholm.se/Origo/fraga/bekrafta
- RFSL stödmottagning
Vänder sig till hbtqi-personer som utsatts för trakasserier, hot eller våld.
Telefon dagtid: 020-34 13 16
E-post: stod@rfsl.se
Läs mer på www.rfsl.se/verksamhet/stod/rfsl-stodmottagning

Du som utsätter eller riskerar att utsätta andra personer för våld i nära relationer kan vända dig hit:

- Välj att sluta
En telefonlinje för den som riskerar att skada någon i sin nära relation.
Telefon dagtid: 020-555 666
E-post: info@valjattsluta.se
Läs mer på www.valjattsluta.se
- PrevenTell
En hjälplinje vid oönskad sexualitet. Linjen vänder sig till dig som har en sexualitet som oroar dig eller riskerar att göra dig själv eller andra illa. Även närstående och professionen kan kontakta PrevenTell.
Telefon dagtid: 020-66 77 88
Läs mer på www.preventell.se

Vid sex mot ersättning eller sex som självskadebeteende

Du som fått ersättning för att ha sex med någon eller skadar dig med sex och är i behov av stöd kan vända dig hit:

- Mikamottagningen
Mottagningen erbjuder samtalskontakt och medicinsk rådgivning för alla som är 18 år eller äldre och bosatta i Stockholms län.
Telefon dagtid: 08-508 25 501 eller 076-12 25 501
E-post: mikamottagningen@stockholm.se
Läs mer på www.socialtstod.stockholm/missbruk-och-beroende/sex-mot-ersattning
- Mika hälsa
En sex- och samlevnadsmottagning som samverkar med Mikamottagningen inom Stockholms stad. Mottagningen erbjuder rådgivning kring sex- och samlevnad, preventivmedel, graviditet och abort, cellprovtagning och provtagning av sexuellt överförbara infektioner.
Telefon: 08-508 25 501
Läs mer på www.beroendecentrum.se/vard-hos-oss/mikahalsa

Barn och unga och SRHR

Barn och unga, och vuxna som möter barn eller unga i sitt arbete, som vill veta mer om SRHR och coronapandemin kan vända sig hit:

- Fråga chans
Region Stockholms webbplats om SRHR och psykisk hälsa som vänder sig till barn i åldrarna 10 till 13 år. Här finns även information om coronapandemin. Läs mer på www.fragachans.nu
- Ungdomsmottagningen
Vänder sig till unga i åldrarna 13 till 25 år. Läs mer på www.umo.se

Referenser

1. SARS-CoV-2 is not detectable in the vaginal fluid of women with severe COVID-19 infection. Qiu, Lin, et al. 2020, *Clinical Infectious Diseases*. <https://doi.org/10.1093/cid/ciaa375>.
2. Sexual transmissions of SARSCoV-2: a new possible route of infection? Patrì, A, et al. 2020, *Journal of the American Academy of Dermatology*. <https://doi.org/10.1016/j.jaad.2020.03.098>.
3. Clinical Characteristics and Results of Semen Tests Among Men With Coronavirus Disease 2019. Li, Diangeng, et al. s.l. : *JAMA Netw Open*, 2020, Vol. 3(5):e208292. doi:10.1001/jamanetworkopen.2020.8292.
4. Transmission routes of 2019-nCoV and controls in dental practice. Peng, X, et al. s.l. : *International Journal of Oral Science*, 2020, Vol. 12. <https://doi-org.sll.idm.oclc.org/10.1038/s41368-020-0075-9>.
5. COVID-19: faecal–oral transmission? Hindson, J. s.l. : *Nat Rev Gastroenterol Hepatol*, 2020, Vol. 17. <https://doi.org/10.1038/s41575-020-0295-7>.
6. Evidence for Gastrointestinal Infection of SARS-CoV-2. Xiao, F, et al. s.l. : *Gastroenterology*, 2020, Vol. Advance online publication. <https://doi.org/10.1053/j.gastro.2020.02.055>.
7. López, Canela. Porn views have sharply increased in some countries since coronavirus quarantines started worldwide. Insider. [Online] 23 03 2020. [Cited: 22 04 2020.] <https://www.insider.com/porn-views-have-increased-worldwide-since-onset-of-covid-19-2020-3>.
8. Larsson, Ylva and Zachrisson, Lotta. Coronaeffekten: Försäljningen av sexleksaker skjuter i höjden. [Online] SVT Nyheter, 16 april 2020. [Cited: 22 04 2020.] <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/coronaeffekten-forsaljningen-av-sexleksaker-skjuter-i-hojden>.
9. Folkhälsomyndigheten. Gravida med riskfaktorer rekommenderas att vara extra försiktiga. [Online] 29 april 2020. [Cited: 30 april 2020.] <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/april/gravida-med-riskfaktorer-rekommenderas-att-vara-extra-forsiktiga/>.
10. Region Stockholm. Lägesrapport om arbetet med det nya coronaviruset. Vårdgivarguiden. [Online] 17 mars 2020. [Cited: 16 april 2020.] <https://vardgivarguiden.se/nyheter/2020/mars/lagesrapport-om-corona-17-mars/>.
11. Coronavirus och graviditet i Stockholms län. 1177 Vårdguiden. [Online] [Cited: 5 maj 2020.] <https://www.1177.se/Stockholm/barn--gravid/gravitet/coronavirus-och-graviditet-i-stockholms-lan/>.
12. Covid-19. Vårdgivarguiden. [Online] 7 april 2020. [Cited: 16 april 2020.] <https://vardgivarguiden.se/kunskapsstod/bmm-bvc-forlossning/barnmorskemottagning/aktuellt-bmm/covid-19/>.
13. Utbildning för nya föräldrar. Barnmorskemottagningar SLL. [Online] [Cited: 28 april 2020.] <https://barnmorskemottagningar.sll.se/gravitet/foraldrutbildning/>.
14. Karolinska universitetssjukhuset. Informationsfilmer inför förlossningen. Karolinska universitetssjukhuset. [Online] 28 april 2020. [Cited: 28 april 2020.] <https://www.karolinska.se/for-patienter/gravitet-och-forlossning/dags-att-foda/informationsfilmer/>.
15. Region Stockholm. Närståendes närvaro i verksamhet för graviditet och födande. Vårdgivarguiden. [Online] 2 april 2020. [Cited: 16 april 2020.] <https://vardgivarguiden.se/nyheter/2020/april/principer-for-narvaro-av-narstaende/>.
16. Beslut om säkerställande av kapacitet inom abortvården. Vårdgivarguiden. [Online] 7 april 2020. [Cited: 16 april 2020.] <https://vardgivarguiden.se/globalassets/utveckling/corona/beslut-om-sakerstallande-av-kapacitet-inom-abortvarden.pdf>.
17. Vårdguiden 1177. Abortrådgivning, gemensam tidsbokning för abort i Region Stockholm. [Online] 2020. [Cited: 05 maj 2020.] <https://www.1177.se/Stockholm/hitta-varid/kontaktkort/Abortradgivning-gemensam-tidsbokning-for-abort-i-Region-Stockholm/>.
18. Assessing Perceived Risk and STI Prevention Behavior: A National Population-Based

- Study with Special Reference to HPV. Leval, A, et al. s.l. : PLoS ONE, 2011, Vol. 6. e20624. doi:10.1371/journal.pone.0020624.
19. Jämställdhetsmyndigheten. Coronapandemin ökar risken för våld mot kvinnor och barn. [Online] 02 04 2020. [Cited: 22 04 2020.] <https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/nyhet/coronapandemin-okar-risken-for-vald-mot-kvinnor-och-barn?fbclid=IwARood3Dg58eC9pmgruiokeFPPFLKdk4DFTHXd6cCno4h5DdJKwbhLTVCLP4>.
 20. Länsstyrelsen i Östergötland. Aktuellt utifrån Covid-19. [Online] 26 mars 2020. [Cited: 22 april 2020.] <http://www.hedersfortryck.se/nyheter/fortsatt-se-barnen/>.
 21. An increasing risk of family violence during the Covid-19 pandemic: Strengthening community collaborations to save lives. Campbell, Andrew M. Advance online publication : Forensic Science International Reports, 2020.
 22. Arbetsförmedlingen. Historiskt höga varsel i mars 2020. [Online] 20 03 2020. <https://arbetsformedlingen.se/om-oss/press/nyheter/nyhetsarkiv/2020-03-30-historiskt-hoga-varsel-i-mars-2020>.
 23. Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK). Kvinnofridslinjen är beredd på ökat tryck. [Online] 26 03 2020. [Cited: 22 04 2020.] <https://nck.uu.se/information-nck/pressrum/pressmeddelande---arkiv/--kvinnofridslinjen-ar-beredd-pa-okat-tryck/>.
 24. Polisen. Coronapandemins påverkan på brottsutvecklingen. [Online] 9 april 2020. [Cited: 22 april 2020.] <https://polisen.se/aktuellt/nyheter/2020/april/coronapandemins-paverkan-pa-brottsutvecklingen/>.
 25. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Olika verkligheter - Unga hbtq-personer om sina levnadsvillkor. Stockholm : Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, 2019.
 26. Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES). Hur stor andel av den vuxna befolkningen upplever könsinkongruens och hur ser dessa personers psykiska hälsa ut? [Online] mars 2018. [Cited: 22 03 2020.] <https://ces.sll.se/globalassets/verksamheter/forskning-och-utveckling/centrum-for-epidemiologi-och-samhallsmedicin/folkhalsoguiden/rapporter-och-faktablad/faktablad-2018.3.konsinkongruens.pdf>.
 27. Dagens nyheter. Kraftig ökning av arbetslösheten. Dagens nyheter. [Online] 6 april 2020. [Cited: 22 april 2020.] <https://www.dn.se/ekonomi/kraftig-okning-av-arbetslosheten/>.
 28. Edlund, C. & Jakobsson, P. En annan horisont: Sexarbete och hiv/STI-prevention ur ett peer-perspektiv. s.l. : Hiv Sverige & Rose Alliance, 2013.
 29. Andersson, G and Duvander, A-Z. Barnafödande och familjepolitik i kristider. Global kris - håller välfärdssystemen? [Online] 2010. https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/3b0327ef-bd7f-4eb5-89fd-a7ac27a81679/socialforsakringsrapport_2010_6.pdf?MOD=AJPERES.
 30. Tillväxtnalys. Konkurer mars 2020. [Online] 15 april 2020. <https://www.tillvaxtnalys.se/statistik/konkurser/konkurser-och-offentliga-ackord/2020-04-15-konkurser-mars-2020.html>.
 31. 1177 Vårdguiden Region Stockholm. Gynekologiskt cellprov. 1177 Vårdguiden Region Stockholm. [Online] 10 mars 2020. [Cited: 17 april 2020.] <https://www.1177.se/Stockholm/behandling--hjalpmedel/undersokningar-och-provtagning/provtagning-och-matningar/vavnadsprov-och-cellprov/gynekologiskt-cellprov-i-stockholms-lan/>.
 32. Region Stockholm. Screening tillfälligt inställd i Stockholms län. Vårdgivarguiden. [Online] 19 mars 2020. [Cited: 28 april 2020.] <https://vardgivarguiden.se/nyheter/2020/mars/screening-stalls-in-i-stockholms-lanny-sida/>.
 33. Gynekologiskt cellprov. Vårdguiden 1177. [Online] 27 april 2020. [Cited: 5 maj 2020.] <https://www.1177.se/Stockholm/behandling--hjalpmedel/undersokningar-och-provtagning/provtagning-och-matningar/vavnadsprov-och-cellprov/gynekologiskt-cellprov-i-stockholms-lan/>.
 34. Regionala cancercentrum i samverkan. Gynekologisk cellprovskontroll. Regionala cancercentrum i samverkan. [Online] 5 mars 2020. [Cited: 21 april 2020.] <https://www.cancercentrum.se/samverkan/vara-uppdrag/prevention-och-tidig-upptackt/gynekologisk-cellprovskontroll/>.
 35. UN Women. COVID-19 and Ending Violence Against Women and Girls. [Online] april 2020. [Cited: 22 april 2020.] <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls-en.pdf?la=en&vs=5006>.
 36. Arbetsmarknadsdepartementet. Pressmeddelande: Satsning för att möta ökad utsatthet i samband med det nya coronaviruset. [Online] 1 april 2020. [Cited: 22 april 2020.] <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/04/satsning-for-att-mota-okad-utsatthet-i-samband-med-det-nya-coronaviruset/>.
 37. Folkhälsomyndigheten. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). [Online] 9 januari 2018. [Cited: 29 april 2020.] <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/sexuell-halsa-hivprevention/srhr/>.

Läs mer

I CES rapportserie om coronapandemins potentiella effekter på folkhälsan utreds även

- alkohol
- fysisk aktivitet
- matvanor
- narkotikabruk
- psykisk hälsa
- rökning
- socioekonomiska skillnader.

Du hittar alla rapporter på
www.folkhalsoguiden.se/coronapandeminseffekter